

Redactioneel

Vakanties bieden de gelegenheid om te kijken naar hoe de plaats van religie in andere samenlevingen is en in andere tijden was. Daardoor kunnen we weer met een frisse en mogelijk relativerende blik naar onze eigen samenleving kijken. Afgelopen zomer was de schrijver van dit redactioneel in Frankrijk en bezocht hij behalve de gebruikelijke hoogtepunten van het middeleeuwse christendom ook enkele gallo-romeinse opgravingen. Een daarvan was Alesia, een Keltische stad waar de beslissende slag in de oorlog van Julius Caesar tegen de Galliërs gevoerd werd. Uit respect voor zijn tegenstander vernietigde hij de stad niet, maar bouwde hij die uit tot een Romeinse nederzetting. Duidelijk te zien waren het theater, de basiliek en het forum, de overdekte galerijen voor de winkels, de woongebouwen en cisternen, de fabrieksmatige ijzerverwerking. Aan het eind van de rondwandeling was een nog op te graven gebied, waar de christelijke basiliek onder ligt. Met een schok werd duidelijk hoezeer het vroege christendom in concurrentie stond met de Romeinse omgeving: op nog geen 100 meter afstand hemelsbreed van de Romeinse bevond zich deze tweede basiliek, waar in de apsis een andere heerser en rechter met zijn curia als raad zat, en waar een andere god als referentiepunt gebruikt werd. Dit is niet zomaar het overnemen van een bepaalde culturele omgeving, dit is bewust gebruik maken van de overeenkomsten om des te duidelijker de claim neer te leggen waar waarheid en macht ligt. Tegelijk werd daar – weer opnieuw – duidelijk in hoeverre het westers christendom en met name het katholicisme in liturgie, kerkbouw en kleding schatplichtig is aan de Romeinse oudheid.

Met deze frisse blik kijken we naar de bijdragen van dit nummer die alle drie aspecten van de plaats van de christelijke kerken in de Nederlandse samenleving beschrijven. De eerste bijdrage is van Stefan Paas en Alrik Vos. Zij onderzoeken de claim van de religieuze markttheorie dat een grotere diversiteit in het aanbod van religie leidt tot een hogere betrokkenheid. Op een mooie manier theorie en praktijk van ‘kerkplanting’ verbindend, komen ze tot de conclusie dat er een positief verband is: binnen hetzelfde kerkgenootschap vertonen nieuwe initiatieven groei, terwijl de bestaande gemeenschappen krimpen. Voor dit verschil worden met name sociale en geografische factoren ter verklaring aangedragen. De tweede bijdrage is van Marinus van Uden en Hessel Zondag. Zij onderzochten hoe de betrokkenheid van actieve katholieken zich ontwikkelde na de berichten over seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. Het kleinschalige onderzoek, dat naar meer smaakt, concludeert dat de betrokkenheid van deze kernleden over het algemeen

hoog blijft, maar dat het vooral de reactie van de kerkleiding is die deze betrokkenheid onder druk zet. De derde bijdrage is van Harm Dane die de recent verschenen bundel *Bevlogen theologen* analyseert met de vraag welke vorm van bevlogenheid onder de beschreven theologen nu prevaleert en wat dat betekent voor het huidige kerkelijk beleid en voor de opstelling van de Protestantse Kerk. Op een originele manier gebruikt hij het proefschrift van Dietrich Bonhoeffer om typen van maatschappelijke actie te onderscheiden en hij concludeert dat er onder de theologen een diep wantrouwen bestaat tegen het persoonlijk genieten als bron van die actie. Of daar een oorzaak voor kerkerlating ligt?

Van genieten was wel degelijk sprake in Alesia. Na de veldslag, waarvan u het verloop kunt nalezen in *De bello gallico*, trokken Romeinen en Kelten nog een paar eeuwen samen op om Frankrijk te maken wat het nu is en waar men – zoals het spreekwoord zegt – kan verblijven zoals een god betaamt. Zo is ook de productie van dit tijdschrift over zaken van goden en mensen een product van intensieve samenwerking. Daarom is het jammer dat de redactie afscheid moest nemen van twee leden die zich de afgelopen jaren hebben ingezet voor werving en keuring van toegezonden bijdragen. Stef Van den Branden en Rein Nauta – de een uit het hoge noorden en de ander vanuit het relatief diepe zuiden – hebben elk hun eigen cultuur en relaties ingebracht om het tijdschrift verder te brengen in de loop der geschiedenis. Dit nummer is het voorlopige eindpunt van deze goede samenwerking, waarvoor de zittende redactie hen hartelijk wil bedanken. De redactie is erg tevreden over het resultaat dat mede door hun inzet tot stand is gekomen en beveelt dit nummer daarom van harte bij de lezer aan.